

MIDDEN NEDERLAND

voor gelijke behandeling
tegen discriminatie

GEMEENTELIJKE BZK-RAPPORTAGE 2016

Voorwoord

Voor u ligt de Gemeentelijke BZK rapportage over 2016. In de rapportage zijn onder hoofdstuk 1 de cijfers van de gehele provincie Utrecht opgenomen. Dit is het totale werkgebied van Art.1 Midden Nederland (Art.1 MN). Met behulp van tabellen waarin op gemeente wordt gesplitst, kunt u de registraties van uw eigen gemeente terugvinden en direct vergelijken met andere gemeenten. Mocht u prijs stellen op meer gedetailleerde cijfers voor uw gemeente specifiek, dan kunt u die opvragen via de onderstaande contactgegevens. In het eerste hoofdstuk is ook een toelichting op de cijfers van 2016 te lezen. Hier wordt ingegaan op duiding van de provinciale cijfers en de rol van Art.1 MN. In hoofdstuk 2 vindt u dan nog de conclusies en aanbevelingen.

Volgens recente gegevens van het Sociaal Cultureel Planbureau¹ (SCP) loopt het aantal meldingen van discriminatie bij antidiscriminatievoorzieningen (ADV's) en politie de afgelopen jaren terug. Een uitzondering daarop vormen meldingen van discriminatie van moslims vanwege hun geloof en meldingen vanuit de vier grootste migrantengroepen vanwege hun afkomst. Wanneer er wordt gekeken naar het aantal meldingen in Midden-Nederland dan zien we dat deze nagenoeg gelijk gebleven zijn. 354 meldingen in 2016 versus 361 meldingen in 2015.

Daarnaast zien we dat onze inspanningen om onze naamsbekendheid te vergroten vruchten begint af te werpen door een flinke toename in het aantal informatie- en adviesverzoeken. In 2016 zijn er 441 verzoeken binnen gekomen, in 2015 waren dat er 305. Wij zijn blij met deze ontwikkeling omdat het betekent dat individuele burgers, maatschappelijke organisaties en overheden beter de weg naar Art.1 MN weten te vinden. Met de verstrekte adviezen kunnen incidenten worden voorkomen en zijn mensen in staat om zelf ongewenste situaties aan te pakken. Voor meer informatie over de informatie- en adviesverzoeken gaat u naar hoofdstuk 3 van de activiteitenrapportage.

Mocht u naar aanleiding van de rapportage vragen, opmerkingen of verbetervoorstellen hebben, dan staan wij daarvoor open. U kunt ons dan bereiken via info@art1mn.nl of telefonisch op 030 - 232 86 66.

Met vriendelijke groet,

Mieke Janssen
Directeur Art.1 MN

¹ SCP (2017): Discriminatie herkennen, benoemen en melden.

Inhoudsopgave

1. Toelichting meldingen provincie Utrecht	4
1.1 Meldingen bij Art.1 Midden Nederland	6
1.2 Eigen bevindingen	21
1.3 Landelijke onderwerpen	22
1.4 RDO	23
1.5 College voor de Rechten van de Mens	23
1.6 Panel Deurbeleid Utrecht	26
1.7 Politie cijfers	27
2. Conclusie	30
Bijlage 1: Uitleg begrippen	31
Bijlage 2: Werkwijze klachtbehandeling	38

1. Toelichting meldingen provincie Utrecht

Klachtbehandeling

Iedereen die zich gediscrimineerd of ongelijk behandeld voelt, of meent dat dit een ander is overkomen, kan daarvan melding maken bij Art.1 Midden Nederland (Art.1 MN). Melders kunnen van maandag tot en met vrijdag telefonisch contact opnemen met Art.1 MN. Ook kan er melding worden gedaan via de e-mail, via een klachtenformulier op art1mn.nl of via diverse andere websites zoals www.discriminatie.nl. De gezamenlijke antidiscrimatievoorzieningen (ADV's) in Nederland onderhouden een landelijk meldnummer voor discriminatie (0900 - 2 354 354). Mensen die dit nummer bellen worden automatisch doorverbonden met het ADV in de regio waarvandaan ze bellen. Art.1 MN werkt voor alle 26 gemeenten in de provincie Utrecht, dus bellers uit deze gemeenten worden automatisch doorverbonden met Art.1 MN.

De meeste meldingen komen via de website www.discriminatie.nl en telefonisch bij ons binnen.

Nadat er een nieuwe melding binnen is gekomen, maken wij allereerst een afspraak met de melder voor een intakegesprek. Dit kan op het kantoor van Art.1 MN in Utrecht of op locatie in de gemeente waar de cliënt woonachtig is. Tijdens het intakegesprek wordt er geluisterd naar de ervaring van de melder en wordt de situatie doorgenomen. De meest gangbare procedure die daarop volgt, is de hoor- en wederhoorprocedure. De wederpartij wordt in de gelegenheid gesteld te reageren op de discriminatieklacht. Naar aanleiding van het antwoord wordt vervolgens met de cliënt een vervolgtraject besproken. Dat kan bestaan uit een bemiddeling of het starten van diverse andere procedures, zoals ondersteuning bij een klacht politieoptreden of bijstand bij een aangifte. De consultants discriminatiezaken geven de voorkeur aan bemiddeling boven de juridische aanpak. De melder krijgt in de meeste gevallen dan erkenning voor zijn ervaren discriminatie en de verweerder is het vertrouwen van de melder in de partij niet kwijtgeraakt. Bij andere klachtafhandelingen is er vaak sprake van een 'winnaar' en een 'verliezer' en/of blijft het discriminatiegevoel bestaan. De cliënt bepaalt echter welke weg er bewandeld wordt.

Meldingen van discriminatie worden bijgehouden in het landelijk registratieprogramma LBAnet. Dit is ingericht conform de voorschriften van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Er worden in dit systeem vier categorieën onderscheiden: de discriminatiegrond, het maatschappelijk terrein waarop de vermeende discriminatie of ongelijke behandeling heeft plaatsgevonden, de aard van de melding en de wijze van klachtbehandeling. Daarnaast houdt Art.1 MN bij op welke manier een melding is binnengekomen.

Toelichting op de rapportage

BZK heeft de ADV's in februari 2017 laten weten dat gemeenten geen jaarlijkse overzichten meer van het aantal discriminatiemeldingen hoeven aan te leveren. Dit heeft gevolgen voor de vorm van de rapportages. De wens van BZK is dat er rapportages komen die inzicht geven in discriminatie-ervaringen die bij alle instanties zijn gemeld in de politieregio Midden Nederland (provincie Utrecht, Flevoland en Gooi- en Vechtstreek). De intentie is dat de regionale rapportage naast de cijfers van een ADV ook cijfers van de politie en van het College voor de Rechten van de Mens (het College) bevat. In deze rapportage ziet u de eerste tekenen van de vertaling naar een regionale rapportage. Een aantal tabellen geeft een overzicht van discriminatie-incidenten die zich af hebben gespeeld binnen de provincie Utrecht.

Art.1 MN merkt dat landelijke incidenten impact hebben op de verklaringen van het aantal meldingen. Het is belangrijk dat burgers zich tot onze organisatie wenden om landelijke (discriminatoire) incidenten te melden. Maar bij een zoektocht naar verklaringen van cijfers uit de provincie Utrecht, vragen deze meldingen een overheersende aandacht en daardoor verdwijnen de andere meldingen naar de marges. Om die reden wordt een splitsing gemaakt tussen meldingen van burgers die zich tot Art.1 MN wenden met een individuele klacht, meldingen over landelijke incidenten en 'eigen bevindingen': incidenten die wij als organisatie in de samenleving waarnemen.

Art.1 MN neemt deel aan het Regionaal Discriminatie Overleg (RDO). Over deze casussen uit het zaakoverzicht wordt afzonderlijk gerapporteerd. Hetzelfde geldt voor zaken die behandeld worden door het Panel Deurbeleid Utrecht.

Voorheen rapporteerde Art.1 MN ook over zaken uit de regio Utrecht die binnenkomen bij het College. Omdat Art.1 MN geen actuele cijfers van het College ontvangt, rapporteren we alleen over zaken die we zelf ter oordeel bij het College brachten.

De toelichting in de volgende hoofdstukken heeft betrekking op de klachten en meldingen die bij Art.1 MN zijn binnengekomen, zonder de eigen bevindingen en de landelijke incidenten. In de voorgaande jaren werden de eigen bevindingen, en voor 2015 ook de landelijke issues van Art.1 MN, wél meegenomen in de cijfers. Het vergelijken van de cijfers uit eerdere jaren is door deze vorm van rapporteren lastig. Toch kiest Art.1 MN voor deze manier. Wij zijn van mening dat u hierdoor beter zicht krijgt op wat er in de provincie Utrecht speelt op het gebied van ongelijke behandeling. Ook worden hiermee dubbeltellingen voorkomen. Het kan namelijk voorkomen dat melders zich tot meerdere organisaties wenden en iedere organisatie dit apart registreert.

1.1 Meldingen bij Art.1 Midden Nederland

In 2016 zijn er 354 meldingen van discriminatie bij Art.1 MN geregistreerd. Vergeleken met het aantal meldingen in 2015 (361) is het aantal nagenoeg gelijk.

Zoals gezegd, is er een splitsing gemaakt tussen burgers die zich rechtstreeks tot Art.1 MN hebben gewend (354), eigen bevindingen (21) en landelijke onderwerpen (30). Ook zaken die behandeld zijn door het Panel Deurbeleid Utrecht worden apart geregistreerd.

Registraties 2016	
Art.1 MN, meldingen/klachten	354
Art.1 MN, eigen bevindingen ²	21
Politie, geregistreerde discriminatie-incidenten (RDO)	14
Panel Deurbeleid Utrecht	2
Landelijke issues	30

Tabel 1. Totaal aantal registraties, 2016

Art.1 MN neemt deel aan het Regionaal Discriminatie Overleg (RDO). Het RDO is een overleg tussen politie, het Openbaar Ministerie (OM) en de ADV over beleid en over individuele strafzaken met een discriminatoir aspect. Vanaf 1 januari is het RDO volgens de nieuwe politieregio georganiseerd. Dat betekent dat we gezamenlijk overleg hebben waar ook Bureau Gelijke Behandeling Flevoland en het ADV Gooi- en Vechtstreek aan deelnemen. Art.1 MN registreert de zaken afkomstig uit het RDO afzonderlijk. Verderop in de rapportage vindt u een toelichting over de registraties van het RDO.

² Onder 'eigen bevindingen' valt screening van media, nieuwsberichten over discriminerende situaties of incidenten e.d.
Gemeentelijke BZK rapportage 2016

Geografisch

Gemeente	2015		2016	
	Melder	Voorval	Melder	Voorval
Amersfoort	56	42	29	33
Baarn	1	2	7	5
Bunnik	1	1	1	1
Bunschoten	5	7	2	3
De Bilt	8	5	4	3
De Ronde Venen	3	2	2	2
Eemnes	3	2	0	0
Houten	8	2	1	4
IJsselstein	4	1	3	2
Leusden	8	6	25	4
Lopik	4	2	2	1
Montfoort	1	0	2	2
Nieuwegein	20	20	21	16
Oudewater	0	0	1	1
Renswoude	1	1	0	0
Rhenen	3	1	3	2
Soest	9	6	3	4
Stichtse Vecht	7	6	8	4
Utrecht	141	122	135	139
Utrechtse Heuvelrug	9	7	8	5
Veenendaal	20	15	34	18
Vianen	1	2	8	9
Wijk bij Duurstede	1	0	4	3
Woerden	12	9	6	4
Woudenberg	0	0	2	2
Zeist	13	14	16	15
Landelijk	-	16	-	10
Overig Buitenland	0	1	0	2
Overig Nederland	13	50	24	51
Onbekend	9	19	3	9
Totaal	361	361	354	354

Tabel 2. Aantal meldingen Art.1 MN exclusief landelijke issues, naar gemeente

In totaal heeft Art.1 MN in 2016 354 ervaringen van discriminatie behandeld. Dit zijn dus meldingen van mensen die zelf een discriminatie-ervaring hadden of getuige waren van discriminatie. Er wordt onderscheid gemaakt tussen inwoners uit een gemeente die een melding van discriminatie doen (in de tabel: Melder) en hoeveel meldingen er worden gedaan over incidenten die in een gemeente hebben plaatsgevonden (in de tabel: Voorval).

In 2016 meldden inwoners van de gemeente Utrecht het vaakst: 135 keer. Een grote factor van betekenis zal zijn dat Art.1 MN door de gemeente Utrecht wordt gesubsidieerd om zichtbaar en preventief ondersteunend te zijn voor zowel burgers als organisaties in Utrecht. Hierdoor kunnen we actief werken aan onze naamsbekendheid, ons relatienetwerk en inzicht geven in het werk van Art.1 MN door middel van trainingen aan

professionals en andere groepen. Dit uit zich in een stijgende lijn van bereidheid tot melden.

Ook in gemeente Amersfoort wordt hiervoor subsidie verleend door onder andere de wijziging van het welzijnsveld. Een communicatiemedewerker van Art.1 MN heeft de opdracht om de netwerken actief te benaderen, zodat we verdere terugloop in meldingen kunnen voorkomen en hopelijk meer meldingen te kunnen genereren. In 2014 heeft het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) een onderzoek gepubliceerd over 'ervaren discriminatie'.³ Daaruit bleek dat een kwart van de Nederlandse bevolking in het jaar voorafgaand aan het onderzoek discriminatie heeft ervaren.⁴ Wij verwachten daarom dat het aantal meldingen van discriminatie in Amersfoort weer op zal lopen wanneer Art.1 MN meer inzet op voorlichting en het netwerk.

Opvallend is het relatief grote aantal meldingen uit Veenendaal. Dit is echter een vertekend beeld. Art.1 MN ontving van één melder uit Veenendaal twintig verschillende (doch serieuze) meldingen die allen betrekking hadden op een ongeoorloofde leeftijdseis in vacatures. De melder stoort zich aan de leeftijdseisen en meldt de discriminatoire vacatures bij Art.1 MN. Halen we deze meldingen eruit, dan komt het totaal in de kolom 2016/Melder voor Veenendaal uit op veertien meldingen.

In het vervolg van deze rapportage vindt u alleen de cijfers terug over incidenten die in de gemeente zijn ervaren (plaats voorval) en niet de cijfers van incidenten die inwoners hebben ervaren (plaats melder).

Als we kijken naar de inwonersaantallen van de gemeenten in de provincie (tabel 3), dan zien wij dat er relatief gezien het meest wordt gemeld over incidenten in de gemeenten Utrecht en Vianen. Over discriminatie in Eemnes en Renswoude is geen enkele melding binnengekomen. Ten opzichte van 2015, zien we bij zeven gemeenten een stijging van het aantal discriminatie-ervaringen (Baarn, Houten, Utrecht, Vianen, Woudenberg, Wijk bij Duurstede, Zeist). Bij de overige gemeenten zien wij een daling. De daling van het aantal discriminatiemeldingen blijkt een landelijke trend te zijn.

³ https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2014/Ervaren_discriminatie_in_Nederland

⁴ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-30950-68.html>

Gemeente	Aantal inwoners	Aantal meldingen		Aantal meldingen per 10.000 inwoners	
		2015	2016	2015	2016
Amersfoort	153.602	42	33	2,73	2,15
Baarn	24.521	2	5	0,82	2,04
Bunnik	14.773	1	1	0,68	0,68
Bunschoten	20.823	7	3	3,36	1,44
De Bilt	42.375	5	3	1,18	0,71
De Ronde Venen	42.576	2	2	0,47	0,47
Eemnes	8.877	2	0	2,25	0,00
Houten	48.765	2	4	0,41	0,82
IJsselstein	34.101	1	2	0,29	0,59
Leusden	29.309	6	4	2,05	1,36
Lopik	14.156	2	1	1,41	0,71
Montfoort	13.783	0	2	0,00	1,45
Nieuwegein	61.749	20	16	3,24	2,59
Oudewater	10.049	0	1	0,00	1,00
Renswoude	5.051	1	0	1,98	0,00
Rhenen	19.400	1	2	0,52	1,03
Soest	45.487	6	4	1,32	0,88
Stichtse Vecht	64.061	6	4	0,94	0,62
Utrecht	338.967	122	139	3,60	4,10
Utrechtse Heuvelrug	48.506	7	5	1,44	1,03
Veenendaal	63.816	15	18	2,35	2,82
Vianen	19.513	2	9	1,02	4,61
Wijk bij Duurstede	23.384	0	3	0,00	1,28
Woerden	51.161	9	4	1,76	0,78
Woudenberg	12.550	0	2	0,00	1,59
Zeist	62.258	14	15	2,25	2,41

Tabel 3. Aantal meldingen per gemeente over ervaringen die zich afspeelden in een gemeente en per 10.000 inwoners
Inwonersaantallen volgens CBS Statline per 1-1-2016

Discriminatiegrond

In de gelijkebehandelingswetgeving wordt discriminatie op basis van een aantal gronden verboden. Er mag onder andere niet gediscrimineerd worden op iemands afkomst, huidskleur, godsdienst, leeftijd, seksuele gerichtheid, geslacht of handicap/chronische ziekte. Landelijk is met alle antidiscriminatievoorzieningen afgesproken bij te houden op welke discriminatiegrond een melding wordt gemaakt.

	Antisemitisme	Arbeidscontract	Arbeidsduur	Burgerlijke staat	Geslacht	Godsdienst	Handicap/chr. ziekte	Leeftijd	Levensovertuiging	Moslimdiscriminatie	Nationaliteit	Politieke gezindheid	Ras	Seksuele gerichtheid	Niet-wettelijk	Onbekend	Totaal
Amersfoort				1	2	2	3	11		3			10	2	2		36
Baarn	1			1						2	1		2		1		8
Bunnik														1			1
Bunschoten					1			1					1				3
De Bilt							2			1			1				4
De Ronde Venen					1								1				2
Eemnes																	0
Houten	1				1										2		4
IJsselstein					1								1				2
Leusden					2								2				4
Lopik							1						1				2
Montfoort				1												1	2
Nieuwegein					2	1	4	4					5				16
Oudewater					1												1
Renswoude																	0
Rhenen						1	1										2
Soest					1			1					1		1		4
Stichtse Vecht							1						2			1	4
Utrecht	2			1	11	9	13	30		3	1		61	8	7	3	149
Utrechtse Heuvelrug	1						2						1		2		6
Veenendaal						1	1	9		1			6				18
Vianen					1					1			6	1			9
Wijk bij Duurstede	1							1			1		2				5
Woerden						1	1	1					1		1		5
Woudenberg	2												2				4
Zeist					2		2	3		1			10				18
Totaal	8	0	0	4	26	15	31	61	0	12	3	0	116	12	16	5	309

Tabel 4. Aantal meldingen Art.1 MN, naar grond per gemeente voorval, 2016

In de tabel hierboven staat geen enkele melding op de grond politieke gezindheid. Dit komt omdat deze meldingen vaak gaan over landelijke issues. Vanwege de focus op de locatie van het voorval in plaats van de woonplaats van de melder, vallen die meldingen in deze tabel weg.

Net als in voorgaande jaren zijn in 2016 de meeste registraties op de grond ras (116) gemaakt. Dat betekent 37% van het totaal. Vanaf 2013 zagen we dat het percentage licht daalde. Sinds dit jaar is het aantal meldingen op ras procentueel gezien weer aan het stijgen. Volgens Art.1 MN is deze stijging te verklaren aan de hand van de onderstaande redenen.

Kennistest

Paul Verhoeven maakt een film over het slavernijverleden. Hij zoekt donkere acteurs die de slaven kunnen spelen in zijn nieuwe film. Bart, een blanke Nederlandse jongen, studeert geschiedenis en voelt zich betrokken en enigszins verantwoordelijk voor het slavernijverleden. Bart wil auditie doen naar een rol als slaaf, om zo zijn steentje bij te dragen. Bij binnenkomst wordt hij de zaal meteen uitgestuurd. Bart vraagt aan de regisseur hoe hij al een oordeel kan vellen over hem, zonder dat hij maar één woord heeft gesproken. Paul zegt: 'Je bent niet donker, dus je komt niet in aanmerking'.

Discrimineert de regisseur?

- A) Ja, Bart wordt afgewezen omdat hij niet donker is.
- B) Ja, Bart heeft niet de kans gehad om zich te bewijzen dat de rol niet door een donkere persoon hoeft te worden gespeeld.
- C) De antwoorden A+B zijn beide juist.
- D) Nee, de huidskleur heeft betrekking op het vertolken van een bepaalde rol.

*De namen in de casussen zijn gefingeerd.

Antwoord: D

Discriminatie op grond van ras

Art.1 MN merkt dat discriminatie op grond van ras steeds vaker wordt besproken in de media en de politiek. Het komt geregeld voor dat men openlijk discrimineert op sociale media en zelfs voor de camera. In diverse verslagleggingen van journalisten bij protesten tegen AZC's geven mensen hun ongezouten mening en uiten zij soms ook discriminatoire beledigingen.

Andersom komt het ook voor. Namelijk dat men ervaringen met discriminatie openbaart op sociale media. Zo kwam Sylvana Simons naar voren met de racistische opmerkingen tegen haar na haar bekendmaking zich aan te sluiten bij de politieke partij DENK. Rapper Typhoon zocht de sociale media op toen hij te maken kreeg met etnische profilering, omdat volgens de politie zijn dure auto niet 'matchte' met zijn profiel.

Maar ook minder bekende mensen meldden discriminatie op sociale media. Zo ontving Art.1 MN in de eerste helft van 2016 een melding van een jongen van Marokkaanse komaf die na een sollicitatie per ongeluk een interne e-mail van het bedrijf ontving. In de e-mail stond dat 'hij zijn naam niet mee had'. Een stroom aan afkeurende reacties volgde. Art.1 MN signaleert dat racisme steeds vaker publiekelijk wordt afgekeurd. Art.1 MN vermoedt dat door deze aandacht voor racisme, mensen hier sneller een melding van doen. Een andere oorzaak kan gelegen zijn in de preventieactiviteiten en projecten die Art.1 MN (samen met

haar partners) uitvoert.⁵ Art.1 MN is daardoor bekender geworden bij lokale migrantengroepen.

Leeftijdsdiscriminatie

Het aantal meldingen over leeftijdsdiscriminatie is tevens groot. Dit komt met name doordat oplettende burgers ons vacatures doorsturen met een ongeoorloofde leeftijdseis. In de meeste gevallen werd de vacaturetekst door de betreffende werkgevers aangepast, nadat wij ze op de hoogte stelden van de discriminerende eis.

Handicap/chronische ziekte

In de eerste helft van 2016 zagen wij het aantal meldingen op handicap dalen ten opzichte van de eerste helft van 2015. Aan het einde van 2016 zit het aantal meldingen op handicap net als in 2015 weer op 10% van het totaal. Art.1 MN heeft in 2015 contacten gelegd met belangenorganisaties voor mensen met een handicap/chronische ziekte. Wij zagen dat dit eind 2015 tot een stijging van het aantal meldingen leidde. Deze stijging zette niet door in het eerste halfjaar van 2016. De stijging van het aantal meldingen op basis van handicap in 2015 had naar ons idee ook te maken met de onrust die er heerste rondom de decentralisatie van de AWBZ naar de WMO. Wij ontvingen in 2015 bijvoorbeeld klachten over het terugdraaien van ondersteuningsuren in het huishouden. Mensen met een beperking voelden zich door de maatregel onevenredig hard geraakt en benadeeld vanwege hun beperking en wendden zich tot Art.1 MN. De decentralisatie is momenteel verder uitgekristalliseerd en professionele ondersteuning wordt onder andere door wijk- of buurtteams geboden of door het gemeentelijk WMO-loket. Ons vermoeden is dat er meer duidelijkheid is gekomen over bijvoorbeeld regelgeving voor mensen met een beperking, waardoor zij zich minder snel tot onze organisatie wendden.

In juni 2016 is de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte aangevuld met het terrein *aanbieden van goederen en diensten*. Vóór juni 2016 kon men geen beroep doen op de wet als zij bijvoorbeeld discriminatie op handicap ervoeren bij de bioscoop of bijvoorbeeld bij de notaris. Nu geniet men wel bescherming. Het College heeft in de tweede helft van 2016 een campagne gelanceerd waarbij mensen met een beperking bewust werden gemaakt dat ook zij recht hebben op gelijke behandeling. Indien men zich tot het College wendt met een vraag, stuurt het College de melders in enkele gevallen door naar Art.1 MN om de klacht eerst te laten onderzoeken. Dit verklaart onder andere de stijging van het aantal meldingen op handicap in de tweede helft van 2016.

Moslimdiscriminatie

Om beter inzicht te krijgen in discriminatie van moslims, wordt sinds 2014 deze discriminatiegrond apart geregistreerd. De meningen zijn echter verdeeld over wat er exact onder moslimdiscriminatie valt. Een melder die zegt: "Ik mocht de discotheek niet in en volgens mij komt het omdat ik Marokkaan ben" wordt geregistreerd onder de grond ras,

⁵ De preventieactiviteiten en projecten zijn te vinden in de provinciale activiteitenrapportage.

al kan dit ook een uiting van moslimdiscriminatie zijn. Art.1 MN registreert onder de grond moslimdiscriminatie meldingen waarin wordt verwezen naar (een uiting van) het islamitisch geloof. Procentueel is het aantal meldingen op moslimdiscriminatie in 2016 (4%) nagenoeg gelijk aan het aantal in 2015 (3%).

Maatschappelijk terrein

	Arbeidsmarkt	Buurt/wijk	Collectieve voorzieningen	Commerciële dienstverl.	Horeca/amusement	Huisvesting	Media/reclame	Onderwijs	Openbare ruimte	Politie/OM/VD	Privésfeer	Publieke/politieke opinie	Sport	Overig	Onbekend	Totaal
Amersfoort	17	2		5				4	3	1			1			33
Baarn	1	1	1	1		1										5
Bunnik						1										1
Bunschoten	1					1			1							3
De Bilt	1		1					1								3
De Ronde Venen	1							1								2
Eemnes																0
Houten	1			2				1								4
IJsselstein	1							1								2
Leusden				1			1						2			4
Lopik			1													1
Montfoort				1						1						2
Nieuwegein	9		3	2				1		1						16
Oudewater	1															1
Renswoude																0
Rhenen			1									1				2
Soest	2	1		1												4
Stichtse Vecht			2					1					1			4
Utrecht	50	10	13	16	10	6	2	13	12	3	1	1	1	1		139
Utrechtse Heuvelrug	2	1				1	1									5
Veenendaal	9	2	2	1		1			1	2						18
Vianen	2	2	1					1	2			1				9
Wijk bij Duurstede	1			1			1									3
Woerden	3		1													4
Woudenberg							2									2
Zeist	2	2	1	6						3			1			15
Totaal	104	21	27	37	10	11	7	24	19	11	1	3	6	1	0	282

Tabel 5. Aantal meldingen Art.1 MN, naar terrein per gemeente voorval, 2016

Het is interessant om te bekijken op welk maatschappelijk terrein er discriminatie wordt ervaren. Op de meeste terreinen kun je namelijk concreet beleid maken of met een doelgroepgerichte aanpak discriminatie voorkomen en bestrijden.

Arbeid

Arbeidsmarktdiscriminatie is een *hot topic*. Art.1 MN besteedt er veel aandacht aan. Zo wordt de in 2015 ontwikkelde webtool voor werkgevers nog altijd actief gepromoot (www.diverstalentwerkt.nl) en zijn er verschillende trainingen verzorgd op dit thema, zowel voor werkgevers als werkzoekenden.⁶

Op 21 maart, de internationale dag tegen (rassen)discriminatie, organiseerde Art.1 MN een goed bezochte jongerenbijeenkomst om discriminatie op de stage- en arbeidsmarkt tegen te gaan (zie activiteitenrapportage). Steeds vaker ontvangt Art.1 MN info- en adviesverzoeken van derden hoe zij met een bepaalde situatie op de arbeidsmarkt om dienen te gaan. In 2016 werd op het terrein arbeidsmarkt (net als in voorgaande jaren) het meeste gemeld (104 keer).

Collectieve voorzieningen

Op het terrein van collectieve voorzieningen zien we een daling. Werden er in 2015 nog 47 meldingen gemaakt van ervaringen op dit terrein, in 2016 zijn dit er 27. Een verklaring kan zijn dat de eerder genoemde decentralisatie meer vorm heeft gekregen en men beter de weg weet te vinden naar o.a. de buurtteams en wijkteams voor ondersteuning bij problemen.

Grond versus terrein

Bij de meeste terreinen is ras de grond waarop het vaakst wordt gemeld. Leeftijd wordt bijna alleen op het terrein arbeid ervaren (76). Dit zijn voornamelijk de eerder benoemde ongeoorloofde leeftijdseis in vacatures die veelal door werkzoekenden, die zich door de wijze waarop een vacature is opgesteld direct bijgesloten zien, worden gemeld. In de halfjaarrapportage benoemden wij dat het aantal meldingen op geslacht en arbeid ten opzichte van 2015 behoorlijk was teruggelopen. Eind 2016 is het aantal weer nagenoeg gelijk met eind 2015 (respectievelijk 20 en 21 meldingen). Opmerkelijk is dat er in 2016 geen enkele discriminatie-ervaring is binnengekomen op de werkvloer op de grond seksuele gerichtheid, hetgeen in voorgaande jaren wel voorkwam. Onderzoek⁷ wijst uit dat de LHBT-groep discriminatie niet snel meldt, hoewel relatief ernstige incidenten voorkomen. In oktober 2016 is Art.1 MN samen met COC Midden-Nederland -in opdracht van de Gemeente Utrecht-, gestart met een LHBT-meldcampagne. Vertrouwenspersonen van 'roze' organisaties worden getraind in het herkennen van discriminatie en hoe zij meldingen kunnen doorzetten. Een tweede groep is begin 2017 getraind en waarschijnlijk volgt er later in 2017 nog een training. Na de trainingen komen de deelnemers terug voor intervisiebijeenkomsten, zodat de activiteiten worden geborgd en goede ideeën worden gedeeld.

⁶ Zie hiervoor hoofdstuk ?? van de provinciale activiteitenrapportage.

⁷ [Wel gebeurd, niet gemeld](#). Michelle Potters, 2015

	Antisemitisme	Arbeidscontract	Arbeidsduur	Burgerlijke staat	Geslacht	Godsdienst	Handicap/chron.	Leeftijd	Levensovertuiging	Moslimdiscriminatie	Nationaliteit	Politieke gezindheid	Ras	Seksuele gerichth.	Niet-wettelijk	Onbekend	Totaal
Arbeidsmarkt	1				20	10	5	76		6	2		36		3	1	160
Buurt/wijk				1		1	1	1					14	2	3		23
Collectieve voorzieningen					2	1	8	2		1			8		4	3	29
Commerciële dienstverlening	2			2	3		7	6		1			17	1	3		42
Horeca/amusement								3			1		7	2	1		14
Huisvesting		1		1	1		2	1		1			4	1	1		13
Media en	6				2		1						13	3			25
Onderwijs					1	4	7			2			13		1	2	30
Openbare ruimte					1	1				1			12	7			22
Politie/OM/VD													8		2	1	11
Privésfeer													1				1
Publieke/politieke opinie					1	1							2				4
Sport en recreatie	1						3						2		1		7
Overig							1			1			1				3
Onbekend/n.v.t.															1		1
Totaal	10	1	0	4	31	18	35	89	0	13	3	0	138	16	20	7	385

Tabel 6. Aantal meldingen Art.1 MN, naar grond en terrein, 2016

Een opvallende stijging is te zien bij de registraties op grond van ras op het terrein onderwijs. In 2015 werden er zes meldingen gedaan, in 2016 zijn dit er dertien. Hoogstwaarschijnlijk heeft het onderwijsproject: 'Onderwijs, burgerschap en empowerment', dat Art.1 MN in 2016 heeft uitgevoerd, een rol gespeeld in de stijging van het aantal meldingen. Hierdoor is de bekendheid van Art.1 MN bij migrantenouders toegenomen. In 2017 is Art.1 MN wederom actief op het terrein onderwijs. Naar verwachting zet de stijgende lijn door.

Aard van de discriminatie

Art.1 MN registreert de aard van de meldingen. Hebben wij bijvoorbeeld te maken met een belediging, dan wordt dit geregistreerd onder de noemer 'vijandige bejegening'. Wordt iemand door een maatregel nadelig getroffen of zelfs uitgesloten, dan wordt het incident geregistreerd onder de noemer 'omstreden behandeling'⁸.

De meeste meldingen worden geregistreerd als een omstreden behandeling (224). Voorbeelden zijn: afgewezen worden voor een stageplek vanwege het dragen van een hoofddoek of iemand die vanwege een lichamelijke beperking geen toegang heeft tot het openbaar vervoer. Er zijn 72 meldingen geregistreerd als vijandige bejegening. Hieronder vallen naast belediging ook uitschelden en bekladdingen. De ernstigere vormen van discriminatie zijn bedreiging en geweld. Dit wordt bij Art.1 MN slechts minimaal gemeld. Meestal gaan burgers dan rechtstreeks naar de politie.

Zoals gezegd komen ieder jaar de meeste meldingen binnen op omstreden behandeling. Hiervoor zijn meerdere verklaringen:

- Melders weten vaak niet wat hun mogelijkheden zijn wanneer zij ongelijk worden behandeld. Als men hierover informatie zoekt, is Art.1 MN makkelijk te vinden als instantie die informatie en hulp biedt.

	Bedreiging	Geweld	Omstreden behandeling	Vijandige bejegening	Onbekend/n.v.t.	Totaal
Amersfoort	1		27	6		34
Baarn		1	3	2		6
Bunnik			1			1
Bunschoten			2	1		3
De Bilt			3	1		4
De Ronde Venen			2			2
Eemnes						0
Houten			3	1		4
IJsselstein			2	1		3
Leusden			4			4
Lopik			1			1
Montfoort			2			2
Nieuwegein			15	3		18
Oudewater			1			1
Renswoude						0
Rhenen			1	1		2
Soest			3	1		4
Stichtse Vecht			3	1		4
Utrecht	2		110	37	1	150
Utrechtse Heuvelrug			3	2		5
Veenendaal			16	3		19
Vianen			5	5		10
Wijk bij Duurstede			2	1		3
Woerden			4			4
Woudenberg				2		2
Zeist			11	4		15
Totaal	3	1	224	72	1	301

Tabel 7. Aantal meldingen Art.1 MN, naar aard per gemeente, 2016

⁸ Nadere uitleg van deze begrippen vindt u in Bijlage 1: Begrippenlijst

- Voorvallen van omstreden behandeling blijven relatief vaker in vermoedens hangen; in dat geval betreft het een vermoeden of gevoel van discriminatie. Ook als een voorval lastig te bewijzen is of juridisch niet als discriminatie wordt gezien, is het voor melders prettig om in ieder geval een melding te kunnen doen bij een antidiscriminatievoorziening.
- Men zoekt bij ernstige vormen van discriminatie (uitschelden, bedreiging of geweld), eerder de politie op dan Art.1 MN, omdat dergelijke voorvallen als heftiger worden ervaren en beter strafrechtelijk kunnen worden aangepakt.

Grond versus aard

	Antisemitisme	Arbeidscontract	Arbeidsduur	Burgerlijke staat	Geslacht	Godsdienst	Handicap/chron.	Leeftijd	Levensovertuiging	Moslimdiscriminatie	Nationaliteit	Politieke gezindheid	Ras	Seksuele gerichtheid	Niet-wettelijk	Onbekend	Totaal
Bedreiging													1	1	1		3
Geweld	1												1	1			3
Omstreden behandeling	1	1		4	28	17	32	89		11	3		94	4	16	7	307
Vijandige bejegening	9				5	2	5			6	1		57	9	5		99
Onbekend/ n.v.t.														1			1
Totaal	11	1	0	4	33	19	37	89	0	17	4	0	153	16	22	7	413

Tabel 8. Aantal meldingen Art.1 MN, naar grond en aard, 2016

Bijna alle discriminatiegronden laten vaker de aard omstreden behandeling zien. Bij de gronden ras en moslimdiscriminatie liggen de aantallen van de aard omstreden behandeling en vijandige bejegening dicht bij elkaar. Zoals in de voorgaande rapportages ook werd gezien, is dit bij de gronden antisemitisme en seksuele gerichtheid niet het geval. Hierbij gaat het vaker om vijandige bejegening, bedreiging en geweld. De mensen die discriminatie ervaren vanwege hun leeftijd, hadden in 2016 allen te maken met een omstreden behandeling, wat in de meeste gevallen uitsluiting op de arbeidsmarkt betekent.

Terrein versus aard

	Bedreiging	Geweld	Omstreden beh.	Vijandige bejegening	Onbekend/n.v.t.	Totaal
Arbeidsmarkt	1		137	15		153
Buurt/wijk	1		7	16		24
Collectieve voorz.			24	7		31
Commerciële dienstv.		1	34	10		45
Horeca/amusement			11		1	12
Huisvesting			12			12
Media en reclame			6	15		21
Onderwijs			27	1		28
Openbare ruimte		1	5	16		22
Politie/OM/VD			10	3		13
Privésfeer	1					1
Publ./politieke opinie			2	2		4
Sport en recr.			6	1		7
Overig			2	1		3
Onbekend/ n.v.t.			1			1
Totaal	3	2	284	87	1	377

Tabel 9. Aantal meldingen Art.1 MN, naar terrein en aard, 2016

Op de meeste terreinen ervaart men de discriminatie vaker als een omstreden behandeling dan een vijandige bejegening. Enkele terreinen zijn een uitzondering daarop, namelijk: buurt/wijk (voornamelijk burenruzies), media/reclame (voornamelijk beledigingen n.a.v. discussies op internetberichten) en openbare ruimte (als men door een onbekende wordt beledigd op straat).

Casus

Joshua ging met zijn vrienden naar Breda om uit te gaan. Het groepje bestaat uit jongens van verschillende komaf. Ze wilden naar een populaire horecagelegenheid, maar werden aan de deur geweigerd. Er wordt gezegd dat de groep, vanwege de huidkleur van de jongens, niet naar binnen mag. Als één van Joshua's vrienden zegt dat dit discriminatie is, geeft de portier een andere reden. "De groep was te groot". De jongens zagen dat daarna een groepje blanke jongens zonder oponthoud naar binnen mocht. Joshua heeft met behulp van Art.1 MN zijn beklag gedaan bij de horecagelegenheid. Tijdens het bemiddelingsgesprek zei de eigenaar dat hij zich het incident niet kon herinneren, maar dat er destijds veel klachten waren over de bewuste portier. Hij sluit het dan ook niet uit dat de portier het gezegd zou kunnen hebben. De portier was inmiddels al niet meer werkzaam bij de horecagelegenheid. Er is excuses aangeboden aan Joshua. Tevens werd hij uitgenodigd nog eens langs te komen. Joshua waardeerde het gesprek en heeft de excuses aanvaard.

Klachtbehandeling

Van elk dossier wordt bijgehouden hoe de melding is afgehandeld. Op één klacht na is de afhandeling van alle meldingen bekend. Bij het behandelen van een melding wordt er samen met de melder gekeken naar welke acties wenselijk én haalbaar zijn. Dit hangt sterk af van het type klacht en de wensen en

Klachtbehandeling	2015	2016
Registratie	92	93
Advies / informatie	143	121
Beïnvloeding beleid	15	32
Bemiddeling	68	77
Bijstaan in procedures	10	6
Doorverwijzing	27	24
Totaal	355	353

Tabel 10. Aantal meldingen Art.1 MN, naar klachtbehandeling

verwachtingen van de melder. In 34% van de gevallen is informatie of advies verstrekt, bijvoorbeeld over wetgeving of hoe de melder zelf de situatie kan oplossen.

Bij 26% van de gevallen is de melding alleen ter registratie opgenomen. Mensen willen bijvoorbeeld het incident alleen melden en vinden het niet nodig dat er verdere actie ondernomen wordt. Het kan echter ook zijn dat de melder onjuiste gegevens heeft achtergelaten en/of dat we geen contact met de melder kunnen krijgen.

Bij iets meer dan één op de vijf meldingen is er bemiddeld. Sinds 2014 zien we een stijgende lijn in ervaren discriminatie die feitelijk onderbouwd kan worden. Meldingen worden concreter en kunnen beter aangepakt worden. De verandering kunnen wij niet goed verklaren. Het kan zijn dat mensen ons beter weten te vinden en/of weten wat wij voor ze kunnen betekenen. Het vertrouwen in Art.1 MN kan gegroeid zijn. Het kan echter ook zijn dat, door de verharding van de maatschappij, er steeds openlijker wordt gediscrimineerd.

Art.1 MN kiest zelf vaker voor bemiddeling als aanpak van klachtbehandeling. In de gevallen waar er geen sprake is van juridische discriminatie wordt onderzocht of deze wijze van klachtbehandeling toch ingezet kan worden. De melder ervaart de discriminatie namelijk wel. De andere partij heeft er tevens baat bij om op de hoogte te zijn van de discriminatie-ervaring om bijvoorbeeld de relatie en het vertrouwen in de organisatie goed te houden.

Als een melder wordt bijgestaan in een procedure, vertegenwoordigt de discriminatieconsulent de cliënt bijvoorbeeld in een procedure bij het College of is de melder ondersteund bij een klacht politieoptreden.⁹ Ook bij interne klachtenprocedures bieden de consulenten hulp.

⁹ In een klacht politie optreden staat het gedrag van de politie centraal. De melder ervaart het gedrag als discriminatoir en wil de politie hier op wijzen. De intentie van de procedure is om tot elkaar te komen en dat de politie leert van haar fouten. Het komt voor dat partijen verschillende visies hebben op de situatie. Als een melder het wenst, staat daarna de weg open om de Nationale Ombudsman te vragen om een oordeel of de politie juist heeft gehandeld.

Als een melding niet aansluit op de dienstverlening van Art.1 MN, wordt de melder zo goed mogelijk doorverwezen. Indien mogelijk en gewenst, neemt Art.1 MN contact op met de instantie waarvan de consulent vermoedt dat die de melder verder kan helpen.

Wijze van melden

De meeste meldingen komen telefonisch (91) binnen. Tellen we de digitale meldingen bij elkaar op, dan blijkt dit de meest voorkomende meldingswijze (188 meldingen). Dankzij www.discriminatie.nl komt een groot aantal melders uit de provincie Utrecht die wellicht niet bekend zijn met Art.1 MN, wel bij ons terecht.

In 49 gevallen is de melder door een andere organisatie doorverwezen. Dit gebeurt vaak door een ander antidiscriminatiebureau, maar ook door bijvoorbeeld het College, COC Midden-Nederland, Sociaal Raadslieden, buurtteams of het Juridisch Loket.

Wijze van melden	2015	2016
Telefonisch	126	91
www.art1middennederland.nl	33	31
www.discriminatie.nl	90	79
E-mail	51	78
Schriftelijk / fax	1	
Doorverwijzing	40	49
Gemeentelijk loket	6	8
Discriminatie app	7	
Behandeld door ander ADV	4	17
Outreaching	3	1
Totaal	361	354

Tabel 11. Aantal meldingen Art.1 MN, naar wijze van melden

Vanaf 2009 is het wettelijk geregeld dat iedere burger de mogelijkheid moet hebben om op een laagdrempelige manier discriminatie te melden in de eigen gemeente. Art.1 MN heeft met de gemeenten in de provincie Utrecht de mogelijkheid gecreëerd dat burgers in hun eigen gemeente discriminatie kunnen melden bij een gemeentelijk loket. Net als in andere jaren merken wij dat er nauwelijks van deze mogelijkheid gebruik wordt gemaakt. De gemeentelijke loketten spelen wel een belangrijke rol voor de gesprekken met de cliënten. Een melder kan ervoor kiezen om een intakegesprek bij het gemeenteloket in de eigen gemeente te houden.

Tot slot

Wij willen benadrukken dat de registraties meldingen van *vermeende* discriminatie betreffen. Het gaat om voorvallen die door de melder als discriminatoir ervaren worden. De cijfers geven dus nadrukkelijk níet het aantal bewezen voorvallen van discriminatie weer. Art.1 MN gaat bij de behandeling van de klachten uit van de beleving van de melder. Door de bemiddelende rol van Art.1 MN, worden vaak oplossingen bereikt zonder dat er feitelijk is vastgesteld of er sprake was van discriminatie. De meldingen die wij ontvangen zijn niet de werkelijke weergave van alle discriminatie-ervaringen. Zoals uit onderzoeken¹⁰ blijkt is er sprake van een onderrapportage. Er wordt verwacht dat slechts één op de tien mensen die discriminatie ervaart, een melding doet.

¹⁰ Bron: Ervaren discriminatie in Nederland, Sociaal Cultureel Planbureau (2014).

1.2 Eigen bevindingen

De eigen bevindingen zijn zeer divers van aard. Art.1 MN registreert ook berichten uit de media waar een discriminatie-aspect aanwezig is.

In 2016 zijn 21 registraties op eigen bevindingen gedaan. In negen gevallen betroffen dit registraties die te maken hadden met de komst van vluchtelingen. Er zijn diverse raadsinformatiebijeenkomsten georganiseerd over de komst van een AZC. In een aantal gemeenten in de provincie vond er tijdens zo'n avond een demonstratie tegen vluchtelingen plaats. Daarbij werden zowel mondeling als in geschrift en beeld, beledigende uitingen gedaan. Art.1 MN heeft hier notie van genomen en is in contact getreden met de politie over de strafbaarheid van de beledigingen. Er zijn door burgers enkele aangiftes gedaan die op moment van schrijven nog in behandeling zijn.

Omdat over het algemeen de personen anoniem zijn, kan Art.1 MN niet altijd actie ondernemen bij eigen bevindingen. Dit was anders bij twee incidenten rondom moskeeën. Bij de Turkse Hakyolmoskee in Mijdrecht werd in januari een varkenskop gevonden. Art.1 MN was eind 2015 nog bij de moskee op bezoek om voorlichting te geven. Door het eerdere contact zijn de lijntjes kort en hebben we meteen na kennisname van het incident onze dienstverlening aangeboden. Dit werd op prijs gesteld, maar er is geen gebruik van gemaakt.

De AlFitrah Moskee in Utrecht Overvecht ontving in februari een dreigbrief met daarop een nazi-Duitsland adelaar en een hakenkruis met de tekst: *'Binnenkort hoog bezoek!! Varkens. Anti-islam. Islam is een valse en duivelse religie'*. De AlFitrah Moskee was één van de moskeeën in Nederland die een dergelijke brief ontving. Art.1 MN heeft hierop actie ondernomen door persoonlijk alle moskeeën in de regio Utrecht te bezoeken om te inventariseren of daar ook dergelijke of andere discriminatoire uitingen zijn waargenomen. De bezoeken hebben niet geleid tot meer registraties of nadere acties.

Casus

Tineke en Marian ervaren ernstige overlast van de buurvrouw. Ze worden door de buurvrouw bedreigd met mishandeling en met de dood. Ook beledigt de buurvrouw het stel op basis van hun seksuele geaardheid. Uitingen als: 'Ga elkaars *** likken' en 'vieze pot' worden gemaakt. De buurvrouw is in 2014 reeds veroordeeld vanwege bedreiging en beledigingen. De huidige zaak is bekend bij de gemeente, die Art.1 MN op de hoogte heeft gesteld van de situatie. Op advies van Art.1 MN heeft het stel de aangifte van belediging aangevuld, namelijk dat de beledigingen een discriminatoir aspect hebben. De buurvrouw moest voorkomen en werd wederom door de rechter veroordeeld. De buurvrouw krijgt van de rechter twee weken voorwaardelijke gevangenisstraf met een proeftijd van twee jaar, ze moet verplicht met een professional aan haar gedrag werken, krijgt een meldplicht bij de reclassering, werd verplicht mee te werken met buurtbemiddeling en werd aangemeld bij het wijkteam. Ook verplichtte de rechter de vrouw een schadevergoeding aan het stel te betalen van ieder 400 euro.

1.3 Landelijke onderwerpen

Gedurende het jaar zijn er geregeld landelijke onderwerpen die ook burgers uit de provincie Utrecht er toe zetten om melding te doen bij Art.1 MN. In 2016 zijn er dertig meldingen gedaan over landelijke onderwerpen.

Sinds eind 2015 vormt de vluchtelingenstroom aanleiding voor een aantal meldingen (vijf in 2016). Een melding ging bijvoorbeeld over een spandoek met daarop een negatieve uiting over vluchtelingen. Een andere ging over negatieve uitingen over vluchtelingen op het internet. Ook vroeg een persoon zich af waarom vluchtelingen niet hoeven te werken en hij wel.

Art.1 MN ontving acht meldingen waarin publiek figuur Sylvana Simons het onderwerp was. De strekking van de meldingen was bij zeven meldingen negatief ten opzichte van Simons. Zo vond een melder dat zij geen podium mocht hebben in de campagne van het ministerie van BZK: 'Zet een streep door discriminatie'. Een andere melder stoorde zich eraan dat de aangiftes van Simons direct opgepakt werden door de politie, terwijl andere aangiftes op de plank blijven liggen. Weer een andere melder vond dat Simons zelf discrimineert, maar was in de melding niet concreet waarom hij dat vond. Er werd slechts één melding gedaan over de videoclip waarin Simons haar hoofd werd afgebeeld op een lichaam van iemand die aan een boom hing met daaromheen leden van de Ku Klux Klan.

Vijf melders hebben hun zorgen geuit over de uitlatingen van oprichter Burhan Gökalp van de Vrije Democratische Partij (VDP) uit Zaanstad. Hij uitte op sociale media felle uitspraken over joden en homo's. Volgens hem moet het Anne Frankhuis opgedoekt worden en het homohuwelijk worden verboden. Een eerder opgerichte Facebook-pagina werd al offline gehaald vanwege antisemitische uitspraken. Voor Bureau Discriminatiezaken Zaanstreek-Waterland was dit aanleiding om aangifte te doen van discriminatie.

De couppoging in Turkije gaf aanleiding tot acht meldingen. Er heerste angst onder de melders dat de preciaire situatie in Turkije over zou slaan naar Nederland. Art.1 MN heeft geen concrete meldingen ontvangen dat dit in de regio Utrecht is gebeurd.

Terugkerend zijn meldingen over verzekeraar Promovendum (drie in 2016). Promovendum adverteert dat zij een verzekeraar zijn voor hoger opgeleiden. Ondanks dat men onderscheid ervaart vanwege het opleidingsniveau, heeft Art.1 MN niet de mogelijkheid om melders met de wet in de hand te ondersteunen. De gelijkebehandelingswetgeving kent limitatieve gronden die bescherming tegen discriminatie genieten. Opleidingsniveau is tot op heden niet een beschermde discriminatiegrond.

In 2016 ontving Art.1 MN slechts één melding over Zwarte Piet. Wij vermoeden dat het debat over Zwarte Piet, dat reeds enkele jaren zó heftig in de media wordt gevoerd, er

voor zorgt dat men zich niet meer tot Art.1 MN wendt. Via de media kunnen voor- en tegenstanders krachtiger hun stem laten horen.

1.4 RDO

Zoals al eerder genoemd, is Art.1 MN naast de politie en het OM deelnemer in het Regionaal Discriminatie Overleg (RDO). Aan de hand van het zaaksoverzicht worden casussen besproken met een mogelijk strafrechtelijke component. Op het zaaksoverzicht van het RDO waren halverwege 2016 veertien nieuwe zaken geregistreerd. Dit aantal was een ruime verdubbeling van het aantal in de eerste helft van 2015 (zes). Echter, eind 2016 staat het aantal nog steeds op veertien zaken. Ten tijde van het schrijven van deze rapportage was niet duidelijk of het uitblijven van nieuwe zaken door een registratiefout komt, of dat er daadwerkelijk in de tweede helft geen nieuwe meldingen zijn binnen gekomen.

Vanaf 1 januari 2016 is het RDO heringericht. Het overleg vindt nu plaats op niveau van het Korps Midden Nederland. Daarom sluiten ook onze collega's van Gooi en Vechtstreek en van Flevoland aan. Het overleg heeft ook een meer strategisch karakter gekregen en er worden trends en ontwikkelingen besproken. Denk aan aanvallen op moskeeën in de regio of de acties van extreemrechtse organisaties. Zaaksoverleg vindt in de eigen regio plaats. Het RDO kwam in 2016 vier keer bij elkaar.

1.5 College voor de Rechten van de Mens

In 2016 heeft Art.1 MN vijf zaken bij het College voorgelegd. Twee zaken betroffen een verzoek op het terrein onderwijs en drie zaken op het terrein arbeid. In vier van de vijf zaken werden de cliënten van Art.1 MN in het gelijk gesteld. Hieronder volgt een korte omschrijving van de zaken. Wilt u meer over de zaak lezen, ga dan naar het oordeel op de site van het College, te vinden in de voetnoten.

- Mevrouw R. volgt een opleiding bij de Stichting voor Christelijk Hoger Beroepsonderwijs op Gereformeerde Grondslag. In het derde jaar moet zij stage lopen. Mevrouw R. heeft een ongeneeslijke en progressieve hersenziekte. Tegen de tijd dat zij met de stage kan beginnen, wil het stagebedrijf niet meer verder met haar vanwege de manier waarop haar ziekte zich heeft ontwikkeld. Zij geven dit door aan de school, waarop de opleiding voor mevrouw R. wordt beëindigd omdat zij deze niet af zou kunnen maken. De stage is een verplicht onderdeel van de studie. Mevrouw R. vindt dat de school onvoldoende onderzoek heeft gedaan om te kijken of zij de opleiding af kon maken, bijvoorbeeld met een stage-vervangende opdracht.
Het College oordeelt dat, nu mevrouw R. geen stage kan lopen, zij de opleiding inderdaad niet goed zou kunnen afmaken. De stage is een verplicht onderdeel van de opleiding. De opleiding heeft volgens het College genoeg gedaan om mevrouw Z. te

helpen. Er is geen verboden onderscheid gemaakt op grond van chronische ziekte of handicap.¹¹

- Mevrouw G. heeft gesolliciteerd naar een stageplek bij Philip Bilthoven B.V. Tijdens het sollicitatiegesprek wordt ze gevraagd of ze bereid is haar hoofddoek af te doen. Ze zegt dat ze dat niet wil. Daarna wordt ze afgewezen voor de stage. Ze maakt hiervan melding bij Art.1 MN. Tijdens de hoor- wederhoorprocedure maakt de wederpartij niet aannemelijk dat ze haar niet hebben afgewezen vanwege haar hoofddoek. Tevens komt tijdens de procedure naar voren dat bij de sollicitatie haar Marokkaanse afkomst is benoemd. Omdat er tijdens de procedure van Art.1 MN geen bevredigende antwoorden zijn gekomen voor de afwijzing, besluit mevrouw G. de zaak voor te leggen aan het College.

Het College oordeelt dat er verboden onderscheid is gemaakt op grond van haar godsdienst en geslacht. Er is volgens het College geen verboden onderscheid gemaakt op grond van ras, omdat haar afkomst slechts is benoemd.¹²

- Meneer N. is afgewezen voor een functie als zelfstandige bezorger bij Speedtransport. Volgens meneer N. is zijn Marokkaanse afkomst als reden benoemd dat hij niet in aanmerking komt om voor Speedtransport te werken.

Het College oordeelt dat er verboden onderscheid is gemaakt op de grond ras door meneer N. af te wijzen als bezorger.¹³

- Meneer T. heeft een zoon met een vorm van dyslexie. De zoon haalt ondanks een intensief begeleidingstraject vanuit school geen goede cijfers voor het vak Duits. De oorzaak is zijn dyslexie. Zijn zoon kiest daarom in overleg met de school om zijn vijfde schooljaar over te doen, hij heeft er geen vertrouwen in dat hij zijn examen zal halen. Volgens het VO-besluit is er een mogelijkheid om in plaats van de derde taal, een ander vak (bijvoorbeeld wiskunde) te volgen als de dyslexie de kans op het behalen van het diploma in de weg staat. De school wil niet gaan voor deze optie, omdat de docent van Duits en de directie overtuigd zijn dat de zoon, met hard werken, voor Duits tussen de 4 en 6 als eindcijfer kan halen. Daarnaast zou dit besluit kunnen leiden tot precedentwerking. De vader betwist de argumenten van de opleiding, en voert een lange correspondentie met de school. Uiteindelijk besluit hij de zaak voor te leggen bij het College. Hij vraagt hierbij ondersteuning aan Art.1 MN.

Tijdens de zitting bij het College besluit de opleiding alsnog tegemoet te komen aan de wens van de vader. De zoon wordt toegestaan om Duits te laten vallen en in plaats daarvan mag hij wiskunde gaan volgen. Omdat partijen tijdens de zitting tot een overeenstemming zijn gekomen, volgt er geen uitspraak van het College.

- Een man wil aan het werk als buschauffeur bij Qbuzz. Vlak voor het sollicitatiegesprek wordt het gesprek door Qbuzz afgezegd vanwege de mededeling van de sollicitant dat

¹¹ Oordeel College: <https://mensenrechten.nl/publicaties/oordelen/2016-15/detail>

¹² Oordeel College: <https://mensenrechten.nl/publicaties/oordelen/2016-61/detail>

¹³ Oordeel College: <https://mensenrechten.nl/publicaties/oordelen/2016-80/detail>

hij op basis van zijn geloofsovertuiging vrouwen geen hand geeft. De man voelt zich hierdoor ongelijk behandeld op grond van zijn geloof. Volgens het vervoersbedrijf is het weigeren van een hand niet in overeenstemming met de bij haar geldende externe sociale omgangsvormen met passagiers en derden en ook niet met de bij haar geldende interne omgangsvormen tussen collega's. Volgens de man is het geven van een hand echter niet noodzakelijk om de functie van buschauffeur goed uit te oefenen. Nadat partijen met een verschil van mening blijven zitten, besluit de man (met ondersteuning van Art.1 MN) de zaak voor te leggen aan het College.

Het College oordeelt dat Qbuzz ten aanzien van de sollicitant verboden onderscheid op grond van godsdienst maakt. Volgens het College heeft Qbuzz in deze zaak niet aangetoond dat het weigeren van een uitgestoken hand door een buschauffeur direct aanleiding is voor confronterende, onaangename, beledigende en/of onveilige situaties, waardoor geen goede dienstverlening meer mogelijk is. Daardoor is het College niet overtuigd dat door indienstneming van de sollicitant het belang van Qbuzz zodanig wordt aangetast dat het belang van de sollicitant om niet te worden gediscrimineerd zou moeten wijken.¹⁴

De Qbuzz-zaak heeft voor nogal wat deining gezorgd in het land. Verschillende media besteedden aandacht aan de zaak. De politiek, tot aan de minister-president aan toe, had een mening of het terecht was dat Qbuzz te horen kreeg dat het bedrijf verboden onderscheid heeft gemaakt op godsdienst. Veelal vonden zij van niet.

Het oordeel van het College komt echter niet uit de lucht vallen. Ondanks dat de oordelen van het College geen rechtsgevolgen hebben, toetst het College wel aan de hand van gelijkebehandelingswetgeving en interpreteert daarbij het internationaal recht. Wetgeving dat door de politiek en (mede door) de Nederlandse staat is ontstaan. Gezien de mening van de minister-president over deze zaak had het hem gesierd de gelijkebehandelingswetgeving ter discussie te stellen in de Tweede Kamer waarop het oordeel is gebaseerd, in plaats van de casus op microniveau te gebruiken om een verkiezingsstandpunt te verkondigen in een paginagrote advertentie die naar meerdere kranten is gestuurd. De politiek staat als wetgevende macht namelijk in feite aan de basis van het onderliggende oordeel.

Daarbij is opmerkelijk dat deze zaak hem zo aangrijpt. Eerder reageerde premier Rutte tijdens een persconferentie over de uitspraak in het proces-Wilders nog kribbig op vragen van journalisten:

"Als de enige discussie die we in dit land nog voeren over Zwarte Piet en de rechtszaak van Wilders gaat, dan zou het land af zijn. Dit land is niet af." Tijdens de persconferentie benadrukte Rutte dat er andere zorgen zijn. "Er zijn grote zorgen en grote problemen.

¹⁴ <https://mensenrechten.nl/publicaties/oordelen/2016-142/detail>

Zoals de werkloosheid, de AOW en de ouderenzorg. Daar wil ik 99 procent van mijn tijd aan besteden."

Volgens [het bericht](#) van RTL-nieuws wilde Rutte niet verder ingaan op het proces Wilders, omdat Wilders in hoger beroep gaat en omdat 'alles wat ik zeg onderdeel kan worden van de rechtszaak'. Daarbij gaf hij een interessante toevoeging: "Iedereen is gelijk voor de wet. Niemand staat boven de wet, niemand staat onder de wet en uiteindelijk is het aan de rechter om te besluiten of er in een concreet geval een schending is geweest van de wet." Art.1 MN is het eens met dat laatste. De Trias Politica (scheiding der machten) is een groot goed. Met het veroordelen van een uitspraak van een instituut als het College voor de Rechten van de Mens, wordt het College weggezet als weinig relevant en dat geeft naar het publiek een onjuist signaal af.

1.6 Panel Deurbeleid Utrecht

Bij het Panel Deurbeleid Utrecht zijn in 2016 slechts twee meldingen binnen gekomen over onterechte weigeringen in de horeca. Beide meldingen zagen toe op de grond ras en één tevens op godsdienst. Art.1 MN heeft in 2016 diverse (tien) meldingen van discriminatie in de horeca ontvangen.

Kennistest

Achmed heeft zijn minderjarige dochter aangemeld bij ROC Utrecht voor de opleiding Facilitaire Dienstverlening. Zijn dochter heeft de aandoening Gilles de la Tourette. Als gevolg hiervan heeft zij bewegingstics. De onderwijsinstelling heeft de student tijdens de intake afgewezen voor de opleiding. Uit ervaring met eerdere studenten met de aandoening Gilles de la Tourette, weet de onderwijsinstelling dat de student niet geschikt is voor de opleiding: zij zal als gevolg van de bewegingstics het examen niet kunnen halen. Ook vindt de onderwijsinstelling dat de student bij het volgen van de opleiding een gevaar zal zijn voor zichzelf en voor anderen.

Discrimineert ROC Utrecht?

- A) Ja, de onderwijsinstelling heeft geen onderzoek gedaan naar de beperkingen van de student en wat er aan gedaan kan worden om haar te ondersteunen tijdens de opleiding.
- B) Ja, het is altijd verboden iemand af te wijzen voor de opleiding vanwege een handicap.
- C) Nee, het is de opleiding vooraf bekend dat de dochter het examen niet gaat halen.
- D) Nee, de veiligheid voor zowel de dochter als voor haar medestudenten is een zwaarwegend argument om de dochter de opleiding te weigeren.

Antwoord: A

1.7 Politiecijfers

Het ministerie van BZK heeft de wens dat er rapportages komen die inzicht bieden in discriminatie-ervaringen die bij verschillende instanties in een regio worden gemeld. Daarom is het de bedoeling dat de discriminatiecijfers van de politie naast de cijfers van een ADV worden opgenomen. Omdat de politieregio Midden-Nederland ook Flevoland en Gooi- en Vechtstreek beslaat, gaan deze cijfers over meer dan alleen de provincie Utrecht. In totaal zijn er in deze politieregio 559 registraties van discriminatie-incidenten gedaan. Voor de gemeenten in het werkgebied van Art.1 MN zijn dat er 354.

Discriminatiegrond	2016
Geslacht	6
Godsdienst	67
Handicap	7
Levensovertuiging	0
Ras	236
Antisemitisme	39
Seksuele gerichtheid	152
Onbekend	81
Overig	0
Totaal	588

Tabel 12. Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politieregio Midden-Nederland, naar discriminatiegrond

Aard	2016
Bedreiging	35
Belediging	428
Mishandeling	44
Opruiing	5
Uitsluiting	13
Vernieling/bekladding	97
Onbekend	1
Overig	0
Totaal	623

Tabel 13. Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politieregio Midden-Nederland, naar wijze van discriminatie

67 meldingen op de grond godsdienst, bijna allen gingen over de islam (65 meldingen).

Bij de meldingen van Art.1 MN valt te zien dat discriminatie op de grond seksuele gerichtheid zich relatief vaker uit in vijandige bejegening, bedreiging of geweld. Voor de meer heftige discriminatie-ervaringen wordt logischerwijs vaker de politie ingeschakeld. De hoge cijfers op de grond seksuele gerichtheid bij de politiecijfers is voor Art.1 MN daarom geen verrassing. Dit verklaart ook het relatief hoger aantal meldingen over antisemitisme bij de politie.

Dat de gemelde discriminatie-incidenten bij de politie vaker gaan over belediging, bekladding, bedreiging en agressie, is daarom ook niet verrassend. Al langer bestaat het vermoeden dat meldingen van omstreden behandeling vaker bij Art.1 MN terechtkomen. Voor zaken die als heftiger worden ervaren, zoekt men vaker de politie op.

Echter wordt er ook bij de politie het vaakst gemeld op de grond ras. Daarnaast valt op dat van de

In tabel 14 valt op dat de politie veruit de meeste meldingen van discriminatie registreert die plaatsvonden op de openbare weg. Dit is niet een terrein dat er bij Art.1 MN zo uit springt. Het kan opnieuw dezelfde reden zijn; omdat discriminatie op de openbare weg zich veelal zal uiten in beledigingen, zoekt men eerder de politie op. Ook discriminatie in de directe woonomgeving zal wellicht vaker een beledigend of bedreigend karakter hebben, vergeleken met het terrein dat bij Art.1 MN het vaakst wordt gemeld (arbeidsmarkt).

Omdat discriminatie zich per keer op meerdere manieren kan uiten en over meerdere gronden kan gaan, verschillen de totalen van tabel 12, tabel 13 en tabel 14.

Maatschappelijk terrein	2016
Commerciële dienstverlening	18
Directe woonomgeving	103
Gebedshuis	11
Homo-ontmoetingsplek	0
Horeca/festival/uitgaan	23
Openbaar vervoer	12
Openbare weg	298
Recreatie	0
School	24
Sociale media	40
Sportcomplex	3
Werkgerelateerd	10
Overig	5
Onbekend	12
Totaal	559

Tabel 14. Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politieregio Midden-Nederland, naar maatschappelijk terrein

In tabel 15 kunt u de meldingen per gemeente zien. Hier zijn de gemeenten die buiten het werkgebied van Art.1 MN vallen, buiten gehouden. Vergeleken met de cijfers van Art.1 MN is niet Vianen maar Nieuwegein een uitschieter naar boven.

Gemeente	Aantal inwoners	Aantal meldingen	Aantal meldingen per 10.000 inwoners
Amersfoort	153.602	51	3,32
Baarn	24.521	3	1,22
Bunnik	14.773	2	1,35
Bunschoten	20.823	1	0,48
De Bilt	42.375	5	1,18
De Ronde Venen	42.576	10	2,35
Eemnes	8.877	3	3,38
Houten	48.765	4	0,82
IJsselstein	34.101	10	2,93
Leusden	29.309	7	2,39
Lopik	14.156	4	2,83
Montfoort	13.783	3	2,18
Nieuwegein	61.749	25	4,05
Oudewater	10.049	3	2,99
Renswoude	5.051	0	0
Rhenen	19.400	7	3,61
Soest	45.487	4	0,88
Stichtse Vecht	64.061	7	1,09
Utrecht	338.967	140	4,13
Utrechtse Heuvelrug	48.506	11	2,27
Veenendaal	63.816	8	1,25
Vianen	19.513	5	2,56
Wijk bij Duurstede	23.384	1	0,43
Woerden	51.161	12	2,35
Woudenberg	12.550	4	3,19
Zeist	62.258	24	3,85
Totaal		354	

Tabel 15. Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie, naar gemeente (over incidenten die zich afspeelden in een gemeente) en naar aantal per 10.000 inwoners
Inwonersaantallen volgens CBS Statline per 1-1-2016

2. Conclusie

De conclusie ten aanzien van de jaarrapportage is onveranderd aan wat wij rapporteerden in de halfjaarrapportage. Het aantal meldingen is in 2016 nagenoeg gelijk als in 2015. Art.1 MN merkt dat de landelijke campagne: 'Zet een streep door discriminatie', van het ministerie van BZK, niet heeft geleid tot meer meldingen. Wij merken daarbij op dat de campagne geen activerend karakter heeft om mensen melding te laten doen van discriminatie-ervaringen. De media-aandacht rondom racisme lijkt wél te leiden tot meer meldingen. Tevens dragen de activiteiten van Art.1 MN, zoals het onderwijsproject 'Onderwijs, burgerschap en empowerment' en de activiteiten om discriminatie op de arbeidsmarkt terug te dringen, bij aan de stijging van het aantal meldingen op ras. Wij zagen dat het aantal meldingen op basis van ras op het terrein onderwijs van zes meldingen in 2015 steeg naar dertien meldingen in 2016. Het is volgens Art.1 MN dan ook noodzaak om in te blijven zetten op preventieactiviteiten. Opvallend is de daling van het aantal meldingen op het terrein collectieve voorzieningen. Zagen wij in 2015 dat het aantal meldingen op dit terrein nog significant steeg, in 2016 liep het aantal discriminatie-ervaringen op dit terrein terug. Het vermoeden bestaat dat, doordat de decentralisatie naar de WMO in een rustiger vaarwater is gekomen, mensen sneller de weg weten te vinden naar organisaties die passende ondersteuning bieden, zoals een buurtteam. Hierdoor wendden zij zich minder snel tot Art.1 MN.

Art.1 MN ervaart het als positief dat de aandacht voor gelijke kansen en bestrijding van discriminatie momenteel groot is. Daar staat tegenover dat wij ons zorgen maken om het feit dat discriminatie in 2016 nog steeds aan de orde van de dag is. Zoals ook in de rapportage van 2015 is benoemd, uit discriminatie zich steeds openlijker. Voornamelijk op sociale media komt dit tot uiting, maar ook bijvoorbeeld bij demonstraties die gericht zijn tegen de komst van een AZC.

Gezien de wereldwijde, maar ook landelijke, spanningen tussen bevolkingsgroepen pleit Art.1 MN ervoor juist nú de verbinding met elkaar te zoeken. Wij hebben elkaar op dit moment hard nodig om discriminatie tegen te gaan en te streven naar gelijke kansen.

Gelukkig zijn wij tot op heden in de mogelijkheid hieraan bij te dragen, omdat enkele gemeenten in de provincie Utrecht ons daarvoor de middelen ter beschikking stellen. Wij doen een beroep op de gemeenten die geen middelen beschikbaar stellen ervoor te zorgen dat de situatie rondom discriminatie en spanningen tussen groepen in de gemeente wordt gemonitord. Als uit de gemeentelijke rapportage van Art.1 MN blijkt dat er geen incidenten zijn gemeld, betekent dat nadrukkelijk níet dat discriminatie in de gemeente niet voorkomt. Een vroege signalering kan erger voorkomen, want zoals het gezegde luidt: voorkomen is beter dan genezen. Als u daarbij ondersteuning van Art.1 MN kunt gebruiken, vernemen wij dat graag.

Bijlage 1: Uitleg begrippen

Discriminatiegronden

Ras

Het begrip ras moet volgens de definitie in het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie (IVUR) en vaste jurisprudentie van de Hoge Raad ruim worden uitgelegd en omvat ook: huidskleur, afkomst, nationale of etnische afstamming. Maar fysieke, etnische, geografische, culturele, historische kenmerken kunnen er ook toe leiden dat er sprake is van discriminatie op grond van ras. Een groep die zich in culturele zin al generaties onderscheidt, kan als ras in juridische zin aangemerkt worden, bijvoorbeeld woonwagenbewoners (CGB 2007-109). Dit betekent overigens niet dat het begrip eindeloos opgerekt kan worden. Zo valt 'Amsterdammer' niet onder ras (CGB 2006-18).

Antisemitisme

Antisemitisme werd in het verleden door antidiscriminatiebureaus als aparte discriminatiegrond geregistreerd. Volgens de wet (zowel strafrecht als civiel recht) is antisemitisme echter geen aparte discriminatiegrond. Antisemitisme is, kort gezegd, discriminatie van Joden op grond van hun ras en/of hun godsdienst. Momenteel wordt antisemitisme als discriminatie op grond van ras geregistreerd, tenzij de uiting of het handelen specifiek gericht is tegen Joden als groep mensen met het Jodendom als gemeenschappelijke godsdienst.

Nationaliteit

Klachten op grond van nationaliteit hebben vaak betrekking op het niet, of onder minder gunstige voorwaarden, aanbieden van goederen en diensten aan personen die niet beschikken over de Nederlandse nationaliteit en/of die in het bezit zijn van een tijdelijke verblijfsvergunning.

Voorbeeld: aanbieders van mobiele telefonie en financiële diensten staan in de acceptatievoorwaarden onderscheid op grond van nationaliteit toe, terwijl dit volgens de wetgeving verboden is.

Handicap of chronische ziekte

Klachten worden geregistreerd als discriminatie op grond van handicap of chronische ziekte wanneer het onderscheid gebaseerd is op de (veronderstelde) lichamelijke, verstandelijke of psychische handicap of chronische ziekte van het slachtoffer. De wet geeft geen definitie of opsomming van chronische ziekten. Dit wordt per geval getoetst door de rechter of het CRM. De Wet Gelijke Behandeling op grond van handicap of

chronische ziekte (WGB h/cz) verbiedt het maken van onderscheid bij arbeid, het vrije beroep en beroepsonderwijs. In 2009 is de wet uitgebreid met wonen en het primair en voortgezet onderwijs en in 2012 met het openbaar vervoer.

Leeftijd

De leeftijdswet heeft alleen betrekking op onderscheid bij de arbeid, het vrije beroep en het beroepsonderwijs. Direct onderscheid op leeftijd is verboden (bijvoorbeeld door in een vacature te vragen naar een verkoper tussen de 18 en 24 jaar). Ook indirect onderscheid kan verboden zijn (bijvoorbeeld door in een vacature te vragen naar studenten. Hierdoor worden ouderen ontmoedigd te reageren).

In de praktijk gaat een deel van de klachten over leeftijdsdiscriminatie over commerciële dienstverlening en collectieve voorzieningen. Bijvoorbeeld regels van de overheid waar leeftijdsgrenzen worden gehanteerd of uitsluiting van diensten op grond van leeftijd, zoals verzekeringen of financiële producten. Deze klachten vallen buiten de reikwijdte van de (huidige) wetgeving.

Seksuele gerichtheid

Discriminatie op grond van (veronderstelde) homo- of heteroseksuele gerichtheid van het slachtoffer. Bisexualiteit valt hier ook onder. Transgender valt onder de categorie geslacht, ondanks dat deze groep in beleid vaak samenvalt met de homo- en biseksuelen (LHBT). Bij klachten gaat het vaak om incidenten, veelal in openbare ruimte of de woonomgeving, gericht tegen personen met een homoseksuele gerichtheid. Bij deze incidenten is vaker sprake van geweld dan bij klachten over discriminatie op andere gronden.

Geslacht

Bij de discriminatiegrond geslacht gaat het veelal om vrouwen die ongelijk worden behandeld ten opzichte van mannen. Dit komt vooral voor bij arbeid. Bijvoorbeeld bij arbeidsvoorwaarden, salaris, promotie of doorstroom en benadeling op grond van zwangerschap. Het kan echter ook gaan om mannen die nadelig worden behandeld ten opzichte van vrouwen. Ook discriminatieklachten van transgenders vallen eveneens onder de discriminatiegrond geslacht.

Arbeidsduur

Verboden onderscheid op grond van arbeidsduur, heeft betrekking op het nadelig behandelen van personen met een parttime baan ten opzichte van personen met een fulltime baan.

Arbeidscontract

Onderscheid op grond vast of tijdelijk contract heeft veelal betrekking op het nadelig behandelen van personen met een tijdelijke arbeidsovereenkomst.

Burgerlijke staat

De grond burgerlijke staat heeft betrekking op onderscheid op grond van de in Nederland erkende vormen van samenlevingsverbanden. Onderscheid tussen mensen met en zonder kinderen kan ook leiden tot indirect onderscheid op grond van burgerlijke staat, omdat gehuwde mensen significant vaker kinderen hebben dan ongehuwde mensen.

Godsdienst

Het begrip godsdienst moet volgens de Grondwet en internationale verdragen ruim worden uitgelegd en omvat niet alleen het huldigen van een geloofsovertuiging, maar ook het zich ernaar gedragen. Dit laatste aspect wordt ook wel handelingsvrijheid genoemd. Hieruit vloeit voort, dat de AWGB (Algemene Wet gelijke Behandeling) ook bescherming biedt aan gedragingen die, mede gelet op hun karakter en op de betekenis van godsdienstige voorschriften en regels, rechtstreeks uitdrukking geven aan een godsdienstige overtuiging. Bijvoorbeeld het dragen van een hoofddoek of een keppeltje. De AWGB definieert het begrip godsdienst niet, maar het CRM toetst of sprake is van een godsdienst in gevallen waar het niet om een algemeen bekende en geaccepteerde godsdienst gaat.

Levensovertuiging

Onder levensovertuiging wordt een min of meer coherent stelsel van ideeën verstaan, waarbij sprake is van fundamentele opvattingen over het menselijk bestaan. Dit is niet hetzelfde als het huldigen van maatschappelijke opvattingen, waarbij het eerder om politieke overtuiging zal gaan. Bovendien is het noodzakelijk dat deze opvattingen niet slechts individueel worden gehuldigd, maar dat sprake is van gemeenschappelijke opvattingen. Bijvoorbeeld Rastafari of Boeddhisme.

Politieke gezindheid

Als het onderscheid gebaseerd is op de (veronderstelde) politieke gezindheid van het slachtoffer, worden de klachten geregistreerd in deze categorie. Het gaat hier om een politieke overtuiging, die kan worden afgeleid uit bijvoorbeeld uitingen of lidmaatschappen. De klachten hebben vaak betrekking op het weigeren van diensten op grond van politieke gezindheid.

Niet-wettelijke gronden

Onder de categorie niet-wettelijke gronden worden klachten geregistreerd die niet onder de reikwijdte van de gelijkebehandelingswetgeving vallen. Het gaat om de meest uiteenlopende (vermeende) discriminatiegronden. Bijvoorbeeld uiterlijk en uiterlijke

kenmerken (piercings, tatoeages of haardracht etc.) en lichaamsgewicht¹⁵, maar ook sociale positie, inkomen, woonplaats, kledingstijl en het hebben van een strafblad.

Maatschappelijk terrein

Arbeidsmarkt

Klachten over de arbeidsmarkt hebben betrekking op alle facetten, vanaf de aanbidding van een betrekking tot en met het beëindigen van de arbeidsverhouding, arbeidsbemiddeling, arbeidsvoorwaarden, scholing, bevordering en arbeidsomstandigheden. Klachten over stages en over vrijwilligerswerk worden ook onder het terrein arbeidsmarkt gerekend.

Buurt/wijk

Het grootste deel van klachten op het terrein van buurt en wijk betreffen conflicten tussen burens, waarbij discriminatie een rol speelt. Vaak is niet duidelijk of discriminatie de oorzaak of het gevolg is van het conflict tussen de burens. Het conflict omvat over het algemeen meer dan alleen de discriminatie.

Collectieve voorzieningen

Klachten over discriminatie bij collectieve voorzieningen betreffen vooral de overheid, de gezondheidszorg en uitkeringsinstanties. Klachten over eenzijdig overheidshandelen (handelen waarbij de overheid optreedt als overheid richting burgers) vallen buiten de reikwijdte van de gelijkebehandelingswetgeving.

Commerciële dienstverlening

Onder de categorie commerciële dienstverlening valt het aanbieden van goederen en diensten, zoals het kopen van een auto (goederen) of het afsluiten van een verzekering (diensten). Het grootste deel van de klachten gaat over uitsluiting van dienstverlening op grond van ras, godsdienst, leeftijd of seksuele gerichtheid. Voorbeelden: onheuse bejegening door winkelpersoneel en weigering tot het openen van een rekening bij een financiële instelling.

Horeca/amusement

Klachten over discriminatie in de horeca betreffen vrijwel uitsluitend cafés en discotheken en het gehanteerde deurbeleid. Vaak wordt discriminatie op grond van ras ervaren, samenvallend met discriminatie op grond van geslacht. Bijvoorbeeld de weigering van een allochtone man, die niet in het gezelschap is van een vrouw. In mindere mate wordt onderscheid op grond van seksuele gerichtheid ervaren, zowel bij de toegang als dat men

¹⁵Extreme of morbide obesitas kan worden aangemerkt als een handicap of chronische ziekte in de zin van de WGBH/CZ. Daarbij is niet van belang of de morbide obesitas het gevolg is van een chronische ziekte (CGB 2011-78).

wordt aangesproken op intiem gedrag. De overige registraties betreffen niet-wettelijke gronden, zoals de weigering van toegang vanwege kleding of uiterlijke kenmerken.

Huisvesting

Klachten over huisvesting betreffen vooral woonruimtebemiddeling en de toewijzing van woningen. Een kleiner deel betreft het handelen of juist niet-handelen door woningcorporaties.

Media en reclame

Deze klachten hebben betrekking op het medium in kwestie en niet op de uitingen die door het medium doorgegeven worden. Als de klacht zich richt op het programma, omdat dit bijvoorbeeld een politicus een podium verschaft, wordt de klacht geregistreerd als media. Als de klacht een televisieprogramma betreft waarin een politicus bepaalde uitspraken doet, wordt deze geregistreerd als publieke en politieke uitingen als de klacht zich richt op de uitingen van de politicus.

Klachten over reclame gaan bijvoorbeeld over uitingen die bijdragen aan het in stand houden van bepaalde vooroordelen, bijvoorbeeld door bepaalde groepen op stereotype wijze af te beelden.

Onderwijs

De klachten over discriminatie in het onderwijs zijn divers van aard. Ze kunnen betrekking hebben op de verhouding tussen leerlingen onderling of op bejegening van leerlingen door docenten, maar ook op het toelatingsbeleid van een onderwijsinstelling of op schooladviezen. Klachten van docenten, die door collega's of leerlingen gediscrimineerd worden, vallen onder het terrein arbeidsmarkt, omdat de docenten discriminatie ervaren op het werk. Klachten over discriminatie bij stages, vallen alleen onder het terrein onderwijs, als deze betrekking hebben op het handelen of nalaten van de school. In de andere gevallen worden deze gerekend tot de arbeidsmarkt.

Openbare ruimte

Klachten over de openbare ruimte zijn incidenten die niet gerelateerd zijn aan de locatie waar het incident zich voordoet, zoals scheldpartijen op straat of bekladdingen die niet op een specifiek doel zijn aangebracht. Bijvoorbeeld personen die op straat allerhande verwensingen naar hun hoofd geslingerd krijgen. Bij bekladdingen gaat het op discriminatoire leuzen en tekens die op objecten in de openbare ruimte zijn aangebracht, zoals elektriciteitshuisjes, viaducten, bankjes of lantaarnpalen.

Politie

Klachten over de politie betreffen vooral aanhoudingen. Bijvoorbeeld allochtonen die menen dat zij staande zijn gehouden op grond van hun afkomst. Daarnaast kunnen de

klachten betrekking hebben op aanvaringen tussen burgers en politiefunctionarissen in de openbare ruimte, waarbij de burgers de wijze waarop zij door de politie bejegend zijn, als discriminerend hebben ervaren. Als de politie weigert een aangifte van discriminatie op te nemen, wordt dit onder deze categorie geregistreerd.

Privésfeer

Klachten in de privésfeer vallen buiten het wettelijk kader als het gaat om discriminatie. Deze klachten hebben vaak betrekking op discriminatoire bejegening binnen relaties of familieverbanden, bijvoorbeeld omdat niet geaccepteerd wordt dat een familielid een gemengde relatie heeft of homoseksueel is.

Publieke en politieke opinie

Klachten over politieke en publieke opinie kunnen gaan over uitspraken van politici, maar ook over columns en andere uitingen van publieke en politieke aard. Veelal gaat het om melders die zich persoonlijk aangesproken en gekwetst voelen door generieke uitspraken van publieke persoonlijkheden.

Sport en recreatie

Bij klachten over discriminatie in de sport kan het bijvoorbeeld gaan over scheldpartijen op het sportveld of langs de lijn, maar ook over de toegankelijkheid van sportverenigingen voor bepaalde groepen. Hetzelfde geldt als dit zich voordoet bij een culturele vereniging.

Aard

Met aard wordt bedoeld: de uitingsvorm die de discriminatie aanneemt.

Omstreden behandeling

Bij omstreden behandeling gaat het over belemmering van de toegang tot, of uitsluiting van diensten en voorzieningen van instanties. Dit is ook van toepassing wanneer de discriminatoire houding of handeling van het personeel, uitsluiting tot gevolg heeft. Kort gezegd: omstreden toepassing van regels, die direct of indirect, onderscheid tot gevolg hebben. Denk bijvoorbeeld aan weigering bij discotheken, afwijzing bij sollicitaties en aanhouding door de politie. Maar ook uitsluiting van bepaalde diensten zoals verzekeringen, hypotheek of telefoonabonnementen.

Vijandige bejegening

Er is sprake van vijandige bejegening als er uitingen worden gedaan van opvattingen, gedragingen en daden, waarbij sprake is van discriminatoir onderscheid, dat kwetsend is of als zodanig wordt ervaren, angst of commotie teweeg kan brengen. Bejegening heeft zowel betrekking op mondelinge als schriftelijke uitingen. Concreet kan bejegening betrekking

hebben op scheldpartijen op de werkvloer en pesterijen op school. Ook bekladdingen met een discriminatoire strekking vallen hier onder.

Geweld en bedreiging

Bij geweld gaat het niet alleen om daadwerkelijk geweld, maar eveneens om pogingen tot geweld, waarbij discriminatie een rol speelt (als motief of als bijkomend feit). Onder bedreiging vallen zowel mondelinge als schriftelijke uitingen, gericht tegen personen of objecten, waarbij gerefereerd wordt aan discriminatiegronden.

Bijlage 2: Werkwijze klachtbehandeling

Melding

Onder een melding wordt verstaan, een incident dat bij Art.1 MN onder de aandacht wordt gebracht.

Klacht

Elke melding waarbij Art.1 MN door het slachtoffer of de getuige wordt gevraagd om nader onderzoek te verrichten en op basis daarvan, indien nodig en in overleg met de cliënt, actie te ondernemen, alsmede de meldingen waarbij Art.1 MN zelf aanleiding ziet tot nader onderzoek en/of actie.

Wijze van binnenkomst melding

Een melding kan telefonisch, per post, per email, via het invullen van een formulier op diverse websites of persoonlijk bij een gemeentelijk loket binnen komen. Sinds oktober 2012 is het ook mogelijk om melding te doen via de app Discriminatie op smartphone of tablet.

Werkgebied

Het werkgebied van Art.1 MN is de provincie Utrecht.

Klachtbehandeling

Klachtbehandeling houdt in dat op basis van de melding een vervolgtraject ter afhandeling ingezet wordt.

Doelen van klachtbehandeling kunnen zijn:

- Ondersteuning van slachtoffers van discriminatie;
- Bevorderen van zelfredzaamheid van slachtoffers van discriminatie;
- Signaleren van structurele patronen van discriminatie;
- Gedrags- en/of beleidsbeïnvloeding van personen of organisatie die zich bedoeld of onbedoeld schuldig hebben gemaakt aan discriminatie, gericht op voorkomen en herhaling;
- Toetsen van wetgeving;
- Ontwikkeling van jurisprudentie.

Alvorens tot klachtbehandeling wordt overgegaan vindt eerst een intakegesprek plaats.

Doel daarvan is:

- Melder zijn of haar verhaal en gevoelens te laten uiten;
- Inzicht te krijgen in de aard van de melding;

- Te bepalen wat de verwachtingen zijn van de melder t.a.v. verdere behandeling;
- Melder te informeren over de werkwijze klachtbehandeling Art.1 MN;
- Afspraken te maken over het verdere verloop.

Na een intake wordt de werkwijze, de wensen van melder en de juridische mogelijkheden besproken. Het gaat hierbij om het principe van hoor-wederhoor, vormen van ondersteuning, juridische beperkingen, kostenaspect, procedure behandeling melding, klachtenreglement, eigen verantwoordelijkheid melder, registratie en privacybescherming.

Daarbij bestaan voor de klachtbehandeling de volgende opties:

- Het bieden van een luisterend oor en registratie van de melding;
- Verstrekking van informatie en advies n.a.v. de melding;
- Ondernemen van actie door Art.1 MN zelf n.a.v. de melding (alle zaken waarbij Art.1 MN op eigen naam handelt);
- Het bieden van ondersteuning en begeleiding bij een (juridische) procedure;
- Doorverwijzen naar een externe instantie (advocaat, nationale ombudsman, mediator etc.);
- Bemiddeling.

Middels een vooronderzoek wordt aanvullend feitenmateriaal, verklaringen van getuigen, mogelijkheden van aanpak en procedures verkregen. Daarbij moet gekeken worden naar het discriminatieaspect, de praktische aspecten en mogelijk structurele oorzaken. Op basis van het vooronderzoek en de diagnose beslist de klachtenconsulent of en op welke wijze de klacht behandeld kan worden. Een plan van aanpak wordt opgesteld en vervolgens uitgevoerd.

Afsluiting klacht

Een klacht wordt afgesloten...:

- indien het doel van de klachtbehandeling bereikt is;
- indien de cliënt geen verdere behandeling meer wenst;
- indien de cliënt, na een keer rappel, niets meer van zich laat horen;
- indien Art.1 MN vindt dat er niets meer te bereiken valt, wordt cliënt door een brief of telefonisch op de hoogte gesteld;
- indien Art.1 MN het niet eens is met de wijze van klachtbehandeling die de cliënt voorstaat.

Evaluatie

Nadat een melding is afgesloten, wordt de cliënt een evaluatieformulier toegezonden. Deze dient er voor om de kwaliteit van de klachtbehandeling te bewaken en zonodig te verbeteren.

Registratie

Registratie houdt in dat alle voor het voorkomen en bestrijden van discriminatie relevante gegevens worden verzameld. Structureel wordt geregistreerd:

- Discriminatiegrond, aard en maatschappelijk terrein;
- Etnische afkomst melder;
- Wijze binnenkomst melding;
- Oorsprong melding;
- Geografische spreiding (gemeente voorval, gemeente woonplaats);
- Wijze van behandeling;
- Beoogde resultaat.

Schematische weergave werkwijze klachtbehandeling

	Omschrijving	Voorbeeld
Registratie	<ul style="list-style-type: none"> • Registreren van melding en het geven van een korte reactie (telefonisch of per e-mail) • Registratie van meldingen van derden om op basis daarvan een beeld te verschaffen van discriminatie in de regio. • Registratie van voorvallen van discriminatie op basis van eigen screening media 	<ul style="list-style-type: none"> • De wens van cliënt om een voorval te registreren en verder geen actie te ondernemen • Meldingen van derden
Advies/informatie	<ul style="list-style-type: none"> • Informeren over wetgeving, adviseren om eigen handelen, het bieden van een luisterend oor, morele ondersteuning en empowerment. 	<ul style="list-style-type: none"> • Inschatting voorval, advies eigen handelen, informatie over wettelijke mogelijkheden en procedures voor cliënten. • Brieven voor eigen handelen opstellen • Zelfredzaamheid van cliënt vergroten
Beïnvloeding beleid	<ul style="list-style-type: none"> • Streven naar verandering van beleid van wederpartij • Adviezen voor preventief beleid aan overheden, instellingen of bedrijven 	<ul style="list-style-type: none"> • Brief naar wederpartij met advies voor aanpassing beleid • Informatiebrief naar bedrijven m.b.t. hun werving- en selectiebeleid
Bemiddeling	<ul style="list-style-type: none"> • Art.1 MN werkt volgens een hoor-wederhoor procedure. Dit houdt in dat de wederpartij partij in de gelegenheid wordt gesteld te reageren op de klacht van een cliënt. Als de reactie van de wederpartij daar aanleiding toe geeft zullen partijen met elkaar in gesprek worden gebracht. 	<ul style="list-style-type: none"> • Klachtenconsulent informeert cliënt en wederpartij over schriftelijk contact. • Klachtenconsulent organiseert een gesprek tussen beiden partijen.

Bijstaan in procedures	<ul style="list-style-type: none"> • Begeleiding en/of vertegenwoordigen van cliënt bij geschillen bij diverse instanties • Zelfstandig procedure voeren waar de cliënt als getuige optreedt 	<ul style="list-style-type: none"> • Procedure bij CRM • Procedure bij een Scheidsgerecht • Klacht politieoptreden • Aangifte van discriminatie • Procedure bij Nationale Ombudsman
Doorverwijzing	<ul style="list-style-type: none"> • Indien sprake is van (feitelijk of ervaren) discriminatie en de cliënt woonachtig is in het werkgebied van een andere ADV. • Indien blijkt dat er geen sprake van discriminatie is, wordt cliënt doorverwezen naar een andere instantie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gericht doorverwijzing cliënt naar het juiste ADV adres • Gericht doorverwijzing cliënt naar: advocaat, rechtsbijstand, juridisch loket, maatschappelijk werk, ombudsman, vluchtelingenwerk, vertrouwenspersoon etc.
Eigen onderzoek ADV	<ul style="list-style-type: none"> • Wanneer signalen van structurele aard daartoe aanleiding geven, kan Art.1 MN zelf onderzoek verrichten om te onderzoeken of er sprake is van structurele discriminatie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Praktijktesten • Eigen screening van personeelsadvertentie (tot 2012) • Interviews met of enquêtes onder doelgroepen
Overig	<ul style="list-style-type: none"> • Valt niet onder een van bovengenoemde wijze klachtbehandeling 	